

אבא אחימאיר

מגזע האצילים היה, אציל-רוח, שנפשו ענוגה ורכה כמשי ואופייו טהור וצחור כלבנת השמים ורצונו קשה ועז כפלדה. והוא נחון בעט שנון ופורה מאד, שעשהו לפובליציסט לוחם, לזהט וסוער ולמבקר ספרותי מזהיר ולבעל המסה ההיסטורית הממצה והמקיפה. במאות מאמריו הפובליציסטיים, המצטרפים לספרים רבים, נלחם לבלי חת ובלוי כל משוא פנים ובלהט חזוני, בעד הגשמת הציונות המלאה והרצופה והצליף בלשונות אש על ראשם של ממעטי דמותה ומקצצי כנפיה. הרבה מדבריו אלה שנישאו על כנפי החזון הבוער, נכתבו בדם לבבו ולאורו של לפיד האמונה

והאמת. טמפרמנט סוער, ניב טהור, העזה קדושה, ניתוח אלילי רעיונות מקובלים שפרחה נשמתם, שמחה אלי קרב ונכונות להקריב את הכל על מזבח האמת שלו – אלה הם מסממניהם המיוחדים של מאמריו אלה, אשר פירסם על דפי כתבי עת רבים ושחתם עליהם גם בשמות בדויים שונים.

וביחוד היו חדים וחותרים בהגיונם כלהב התער, מאמריו המרובים אשר כתב נגד המהרסים והמחריבים אשר יצאו מתוכנו. ובוטים כדרכונות היו דבריו נגד נביא-השקר של התורה המרכסיסטית ומחתות-אפר של אש בוורת זרה ושפך לתוך עיניהם המסנוורים של עריקי ישראל למיניהם, אשר מכרו את נפשם לנביאי השקר של אלילי העבדות האדומה. בלי רחמים הסיר את מסווה-הכזב מעל פרצופה של מדינת הגן-עדן הקומוניסטי. עם הוקעת פשעיה הכבדים, תבע מידם גם את עלבון תרבות עמו ההרוסה בידי קלגסיהם.

בקיאות מרובה, יכולת ביטוי וכשרון להערכה ולסיכום, מצאת תמיד במסתו הספרותית, שהבריק בה איזה חידוש שלא נאמר עדיו. אחימאיר קרא ושנה והתעמק הרבה גם בספרות העולם וחותרים ומכריעים ומאלפים היו חוטי ההשוואה שמשך ממסכת-ספרות אחת למסכת ספרות שניה. וכאן בלט כוח-יכולתו גם כפורטרטיסט מצויין ומכחולו צייר בסובטיליות דקה, בקווים חותרים ובצבעים בהירים, הרבה ראשים ופרצופים של דמויות ספרותיות בישראל ובעמים, המצטרפים לגלריה שלמה. פרקים רבים הקדיש לשרטוט דמויותיהם של ידידיו כצנלסון וסטבסקי.

פרקים דוסטויבסקיים אתה מוצא ברשימותיו מבית הכלא שהופיע בספר בשם „ריפורטאז'ה של בחור ישיבה“ – ספר שלא הוערך כראוי על ידי הביקורת. כי אין זה רק דוקומנט היסטורי מחיי האסיר בארץ בימי שלטון המנדט ותולדות היד המבצעת והמוציאה לפועל של הגברת יוסטיציה כאן, אלא יד-מספר זריזה ועין חדה וחודרת של פסיכולוג משרטטים ומעבירים לפניך, גלריה שלימה של דמויות חטאים ופושעים שונים, שנידונו למאסר ממושך, או של נידונים למוות המחכים לחבל התלייה. מה הם חלומותיו וכיסופו של הנידון לבלות שנים רבות בתוך כתליו האטומים והאפורים של הצינוק? במה מתעניין הנידון למוות כמה ימים לפני לכתו אל תא התלייה? למה נתונות מחשבותיו ברגעים האחרונים. הנה דמותו האתלטית של אבו-גילדו שרצח תריסר אנשים על מצפונו

הוא מחכה בשקט אולימפי לתלייתו. טיפוסים מיוחדים מהווים גם שומרי בית הכלא. שפע טיפוסים, גלריה של דמויות, שיש בהן כדי לטפק חומר לכמה סיפורים. אם רוצה אתה, הרי כאן לפניך פרקי בלטריסטיקה שיש להם קירבה ליצירת דוסטויבסקי ואם רוצה אתה, הרי כאן מסות פסיכולוגיות'

חלק גדול מיצירתו, תפסה המסה ההיסטורית וכאן היה עיקר כוחו. את המדרש ההיסטורי שלו, אהב להקציע וללטשו הרבה, כאילו היה זה שיר. וכן קבע בו פנינים של ברקי מחשבה וחידושים, שהיה בהם מן ההפתעה. כמה מאות ממסותיו אלה, כינס בספרו „עם קריאת הגבר“. בכמה ממסותיו אלה, השקיף על גילויים ומאורעות היסטוריים בחברה האנושית ומתח קווי-השוואה ביניהם לפי מושגי התורה הגיאופוליטית. וכך קבע המחבר ב„פרקי אשכנז“, כי ארבעה אישים עיצבו את דמותה של האומה הגרמנית וחתכו את גורלה ואלה הם: לוותר, פרידריך, ביסמרק והיטלר. יש למצוא קירבת רוח ידועה שבין הרוח הפרוסית הנוקשה לבין התורה המארכ-סיסטית. השמאל הגרמני לא הפריע להיטלר לתפוש את השלטון. בהיסטוריה קובעת אמת-המידה האחת והיחידה: ההצלחה. אילו היה מצליח האשמדי הברליני ויוצא כמנצח במלחמה, היתה ההיס-טוריה מצדיקה את פשעיו והיתה אפילו מלמדת סניגוריה על רצח ששת מליוני אחינו. האין לבקש את האשמים באסון ההיטלריסם גם אצל קאנט הפילוסוף, גיתה המשורר ובטהובן המוסיקאי, שבהש-פעת יצירותיהם הגדולות החל העם הגרמני להביט על עצמו כעל העם הנבחר?

אשר לפסק דינה של ההיסטוריה, הרי כלל נקוט בידה: לעולם המנצח הוא הצודק. שאלת-השאלות במדיניות, אינה בעיית הצדק, אלא שאלת השלטון והשולט לעולם צודק. החומר ההיסטורי המדובר, אינו אלא ערימת אשפה שבה מתגלגלת „פנינה“ אחת. אבל לא כל „תרנגול“ היסטוריון מסוגל למצוא את ה„פנינה“.

אחימאיר היה גם אסיר הפאראדוקס החריף: העריצים הגדולים הם פאציפיסטים רודפי שלום. כי תנאי ראשון לשלטון עריצים הוא שלום כלפי חוץ ואילו ההתקדמות, הפרוגרס, נישא על גלי דם. ודווקא הגנרלים הם לעתים קרובות שואפי שלום יותר מן המדי-נאים. ומשום שהם מכירים יפה את מלאכת המלחמה ופרייה ותוצאותיה. אחימאיר חילק את המדינאים הגדולים לשלושה

סוגים: שחקנים, במאים, וליסטים (גאנגסטרים) בין השחקנים מנה את: טרוצקי, רוזבלט, קרנסקי, גארבאלדי, דאנטון ועוד. ובין הבמאים מנה את: לנין, ביסמארק, רובספייד, קיסר ועוד. ובין הליסטים: את היטלר, סטאלין, נאפוליאון, קרומביל, צ'ינג'ו האן ועוד. ויש מדינאי, שהוא גם שחקן וליסטים כאחד או ליסטים ובמאי כאחד. סטאלין ניצח את טרוצקי, מפני שהיה גאנגסטר, בשעה שטרוצקי היה שחקן, ארטיסט. כל מדינאי הוא פחות או יותר שחקן של הבמה. המצליחים ביותר שבין המדינאים, הם הציניקאים כטאלייראן הצרפתי, מטרניך הגרמני, ד'שראלי האנגלי, איבאן השלישי הרוסי. הנואמים המזהירים שבין המדינאים, הם כמעט תמיד לא-יוצלחים במדיניות. נואמה הגדול של יוון, דימוס-תינס, ניגף בקרב עם אלכסנדר כבד-הפה. לעומת טרוצקי, היה סטאלין כבד פה ועל כן נפל לפניו שדוד. הרבה מאלה המכונים גבורים היסטוריים, לא היו מבחינה פסיכולוגית ומבחינת התפקיד שמילאו, אלא ליסטים מזוינים.

כך נמצאים בספר זה הרבה פאראדוקסים, שאפילו אינך מסכים להם, הנך נהנה מחריפותם. והנה מדרשו של אחימאיר על הכלל: „קנה לך חבר“. „בחיים הרוחניים קיימת על פי רוב, רווקות“. אין לך בודד בחייו כאיש הרוח. אבל יש אנשי רוח החיים חיי משפחה רוחניים בתור זוגות של אנשי רוח. כאן האחד הוא, הגבר' הרוחני והשני – האשה, הרוחנית'. בחינת, יסוד הדוכרא' ו, יסוד הנקבא'. יסוד הדוכרא' הוא כאן היסוד היוצר ואילו, יסוד הנקבא', הוא הדואג לחיי יום יום ושומר על בן זוגו שלא ירקיע שחקים. כאלה היו הזוגות בתנועות המשיחיות, דוד הראובני ושלמה מולכו וכדומה. ובציונות, למשל: פינסקר וליליינבלום, הרצל ונורדוי. ובספרות: ביאליק ורבניצקי, ועוד“. ויש לו לאחימאיר גם מדרשים נאים גם על המימרה הידועה „קנה לך תלמיד“. האם אין התלמיד חשוב לרב יותר משהרב חשוב לתלמיד? על כך לומדים משותפות הפעולה שבין משה ויהושע, ירמיהו וברוך בן נריה, הלל ורבי יוחנן בן זכאי, הבעש"ט ור' דב ממזריטש, הגר"א ותלמידו ר' חיים, אחד העם ותלמידו ביאליק.

וחריפות הם כאן מימרותיו האפוריסטיות: אוי למדינה, שהשלטון החילוני שלה נמצא בידי אנשי דת. כי מכיוון שהתאוקראטיה

נתונה ראשה ורובה לדאגה „לעולם הבא“, היא מסיחה את דעתה מדאגה ל„עולם הזה“. מובן, שהדתיים סוברים שההיפך הוא הנכון. חריפות ובקיאות רבה, פקחות וחכמה עליונה הנישאים על כנפי חזון והגות, שיקע אחימאיר בשלוש מאות המסות ההיסטוריות הממצות והרשימות הספרותיות-הפובליציסטיות המבריקות, אשר כינס בספרו „יודאיקה“. לפנינו אוצר בלום של הגיונות מבריקים, של רעיונות נועזים, של הרהורים מהפכניים, של השוואות וסתירות מאלפות בדברי הימים, של חתכים נועזים בשתי וערב של קורות עמנו, של השוואות והתאמות, ניתוחים והרכבים, הכרעות ומסקנות וגזירות שוות בחיי החברה והתרבות של ישראל ועמי העולם. והדימויים והאנאלוגיות, וההיסקים ממאורע לתופעה, הם מסחררים ומפתיעים ונועזים מאד וכל דף וחידוש שלו הניתן רק ברמז ואפשר להרחיבו ולהעתיקו ולבנות עליו תורה שלמה, שיטה חדשה. דמיונו הפורה, עלו לקראת שלל-חידושים כזה, אשר העלתה לו מדי פעם בת-שירתו.

עודף המרץ שלו לעשייה, ליצירה, מצא לו כאן את סיפוקו – אבל לא את תיקונו השלם. כי תמיד נראה היה כאילו צמאנו הגדול לפעולה, לחידושים ביצירה, לא הגיע למלוא רווייתו. רעב למעשים היה כל הימים, להוט לעשייה, לכיבושים. ואל אלה צריך לפרוץ, להעפיל בסערה. ומכאן הסגנון החטוף והנמהר בפרקיו. צריך למהר ול„הסתער על היסודות“ ולכבשם, כל זמן שעט היצירה אחוז ונטוע היטב ביד.